

Merkitseellinen metsäkulttuuri

Reetta Karhunkorva, Leena Paaskoski, Airi Matila ja Nora Arnkil

Karhunkorva, R., Paaskoski, L., Matila, A. ja Arnkil, N. 2016. Merkityksellinen metsäkulttuuri. Tapion raportteja nro 10.

© Tapio Oy
ISSN 2342-804X (pdf)
ISBN 978-952-5632-38-5

Alkusanat

Metsät liittyvät olennaisella tavalla suomalaiseen kulttuuriin, elämäntapoihin ja elinkeinoihin. Kulttuurilla tarkoitetaan yksilöiden ja yhteisöjen sosiaalisessa yhteydessä jakamia toimintatapoja, käytäntöjä, käsityksiä, merkityksiä ja arvoja. Kun ihminen tarkastelee, käyttää tai arvottaa metsiä, kyse on metsäkulttuurista.

Vuonna 2015 julkaistu Valtioneuvoston periaatepäätös Kansallinen metsästrategia 2025 nosti yhdeksi päämääräkseen metsien aktiivisen, kestävän ja monipuolisen käytön. Kansallisen metsästrategian tavoitteita toteutetaan strategisina hankkeina. Yksi strategisista hankkeista on Talousmetsien luonnonhoito, jonka osana laaditaan metsäkulttuuriohjelma.

Tämä selvitys on osa Tapio Oy:n metsäkulttuuriohjelmahanketta, joka toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön toimeksiantona. Hanke on kaksivuotinen, ja sen tavoitteet ja tulokset on aikataulutettu vuosille 2016–2017.

Merkityksellinen metsäkulttuuri -selvityksen ovat laatineet vt. näyttelypäällikkö FM Reetta Karhunkorva ja intendentti FT Leena Paaskoski Lusto – Suomen Metsämuseosta sekä metsäasiantuntija MMM Airi Matila ja asiantuntija MMM Nora Arnkil Tapio Oy:stä.

Helsingissä 5. joulukuuta 2016

Panu Kallio
Toimitusjohtaja

Sisällysluettelo

ALKUSANAT	3
SISÄLLYSLUETTELO	4
TIIVISTELMÄ	5
Metsäkulttuurista metsäkulttuuriperinnöksi	5
Kulttuurinen kestävyys ja metsät	5
1 METSÄKULTTUURI JA KANSALLINEN METSÄSTRATEGIA	6
Kansallinen metsästrategia 2025 nostaa esiin metsäkulttuurin	6
2 METSÄKULTTUURIN MAA	8
Omavaraistaloudesta kaupalliseen metsätalouteen	8
Metsät suomalaisuuden symbolina	9
Moniarvoistuva metsätalous	10
Uusia puu- ja metsäinnovaatioita	11
3 METSÄKULTTUURISTA METSÄKULTTUURIPERINNÖKSI	12
Metsäkulttuuri perintönä	12
Kulttuuriperintö kuvastaa yhteiskuntaa	13
Aineeton kulttuuriperintö keskiössä	14
Unescon yleissopimus edistää kulttuuriperinnön suojelua	15
Luontorinki elävän perinnön asialla	16
4 MERKITYKSELLINEN METSÄKULTTUURI JA HYVÄ ELÄMÄ	18
Metsäkulttuuri ja metsäsuhde identiteetin rakentajana	18
Hyvinvointia ja elämänlaatua metsästä	18
5 KULTTUURINEN KESTÄVYYS JA METSÄT	20
Kulttuuri osana kestävää kehitystä	20
Kulttuurin monitahoinen rooli	21
Kulttuurinen kestävyys, metsäkulttuuri ja metsäkulttuuriperintö	22
VIITTAUKSET	24
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	24

Tiivistelmä

Metsät liittyvät olennaisella tavalla suomalaiseen kulttuuriin, elämäntapoihin ja elinkeinoihin. Kulttuurilla tarkoitetaan yksilöiden ja yhteisöjen sosiaalisessa yhteydessä jakamia toimintatapoja, käytäntöjä, käsityksiä, merkityksiä ja arvoja. Kun ihminen tarkastelee, käyttää tai arvottaa metsiä, kyse on metsäkulttuurista.

Vuonna 2015 julkaistu Valtioneuvoston periaatepäätös Kansallinen metsästrategia 2025 nosti yhdeksi päämääräkseen metsien aktiivisen, kestävän ja monipuolisen käytön. Kansallisen metsästrategian tavoitteita toteutetaan strategisina hankkeina. Yksi strategisista hankkeista on Talousmetsien luonnonhoito, jonka osana laaditaan metsäkulttuuriohjelma. Taustalla on myös Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriympäristöstrategiasta 2014-2020.

Metsäkulttuurista metsäkulttuuriperinnöksi

Suomalaiset elinkeinot, elinympäristöt, kulttuuri ja niille rakentuva maailmankuva ovat aina olleet vahvasti sidoksissa metsäluontoon. Metsään on kautta aikain liitetty arkisten toimien ja toimeentulon hankkimisen ohella myös henkisiä merkityksiä. 2000-luvulle tultaessa metsätalous osana bio- ja kiertotaloutta on yksi Suomen talouden kulmakivistä. Samalla erilaiset metsäiset harrastukset ja metsän antimien käyttö ovat laajentuneet ja lisääntyneet.

Metsäkulttuurin ilmauksia ovat esimerkiksi teollisuuden puunhankintatapa, metsänhoitomenetelmä, metsäkokemus ja siitä kertominen, moottorisaha, puuveistos tai kesämökin sienimetsä. Kun arvotamme näitä metsiin liittyviä kulttuurin ilmauksia aivan erityisesti kulttuurisesta näkökulmasta, puhutaan metsien kulttuuriarvoista.

Kulttuuriperintö on valittu osa kulttuuria. Kun jollakin metsään liittyvällä ilmauksella koetaan olevan erityistä kulttuuriarvoa, se määritellään säilyttämisen arvoiseksi ja seuraaville sukupolville siirrettäväksi metsäkulttuuriperinnöksi. Suomi hyväksyi 2013 Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta. Elävän kulttuuriperinnön kriteerit täyttyvät esimerkiksi metsäalan osaamisessa, jokamiehenoikeuksissa, tukkilaisperinneharrastuksessa tai lasten metsäleikeissä.

Kulttuurinen kestävyys ja metsät

Suomalainen metsäsuhde on metsäkulttuurinen ilmiö, joka lähtee ajatuksesta, että jokaisella on suhde ympäristöönsä. Suomalaisen metsäkulttuurin tarjoamat hyvinvointivaikutukset liittyvät esimerkiksi merkityksellisiin kokemuksiin ja identiteetin rakentumiseen. Nämä perustuvat metsien käytön pitkään historiaan, muutosprosessien ymmärtämiseen ja yksilön oman paikan hahmottamiseen osana muutoksia.

Kestävällä kehityksellä varmistetaan, että nykyisillä ja tulevilla sukupolvilla on yhtäläiset mahdollisuudet tarpeidensa tyydyttämiseen ja hyvään elämään. Erilaisten kulttuurien mahdollisuus harjoittaa omia kulttuurisia käytäntöjään on kulttuurisen kestävyysedellytys.

Metsien kulttuurisesti kestävän käytön haaste on löytää ja rakentaa yhteinen käsitys ja moraalinen perusta, jolle metsien käyttö myös tulevaisuudessa voi rakentua. Tämä edellyttää avoimuutta, metsien monikulttuurisuuden ja erilaisten näkökulmien tunnistamista ja hyväksymistä.

1 Metsäkulttuuri ja kansallinen metsästrategia

Metsät liittyvät olennaisella tavalla suomalaiseen kulttuuriin, elämäntapoihin ja elinkeinoihin. Ne ovat merkittäviä taloudellisen, henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun lisääjiä. Moniarvoista ja kestävää metsien käyttöä ja metsien arvostusta tuetaan vahvistamalla myös metsäkulttuurista ymmärrystä ja suomalaisen metsäsuhteen rakentumista. Kun ihminen tarkastelee, käyttää tai arvottaa metsiä, kyse on metsäkulttuurista.

Metsäkulttuurista puhutaan metsien ja niiden käytön yhteydessä yhä enemmän, mutta käsitteenä sitä on avattu toistaiseksi vain vähän. Myös kulttuuriperintö ja elävä perintö ovat metsäkontekstissa jatkuvasti esillä, mutta edellyttävät määrittelyä. Kestävän kehityksen tarkastelussa kulttuurinen kestävyys on puolestaan jäänyt taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden varjoon.

Merkityksellinen metsäkulttuuri -selvityksen tarkoituksena on selkiyttää metsäkulttuuria ja muita metsien ja metsien käytön kulttuurisuuteen liittyviä käsitteitä. Niiden avulla voidaan paremmin ymmärtää metsäkulttuurin merkityksiä ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa sekä toimia metsien arvostuksen ja monipuolisen käytön edistämiseksi.

Kansallinen metsästrategia 2025 nostaa esiin metsäkulttuurin

Vuonna 2015 julkaistu Valtioneuvoston periaatepäätös Kansallinen metsästrategia 2025 nosti yhdeksi keskeiseksi päämääräkseen metsien aktiivisen, kestävä ja monipuolisen käytön. Päämäärästä johdettujen tavoitteiden mukaan esimerkiksi metsäluonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pysähtyy sekä metsien käytön ja metsäympäristön arvostus vahvistuvat. Metsiin liittyvät kulttuuriarvot ja suomalainen metsäkulttuuri nostettiin tässä yhteydessä esiin yhteiskunnallisesti merkittävänä resurssina, jonka hyödyntämistä halutaan jatkossa lisätä.

Kansallisen metsästrategian päämääriin kuuluu myös Suomen kehittäminen kilpailukykyisenä toimintaympäristönä metsiin perustuville liiketoiminnoille. Kansallisen metsästrategian vahva kannanotto metsäkulttuuriin perustuu myös siihen, ettei Suomen kansallisessa kulttuuriympäristöstrategiassa 2014–2020 metsiin liittyviä kulttuuriympäristöjä ja niiden käyttöä käsitelty lainkaan. Metsäkulttuurin huomioon ottaminen toteuttaa myös Suomen biotalousstrategian Kestävä kasvua biotaloudesta (2014) ja Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen tavoitteita.

Kansallisen metsästrategian tavoitteita toteutetaan erillisinä hankkeina. Yksi strategisista hankkeista on Talousmetsien luonnonhoito, jonka osana laaditaan metsäkulttuuriohjelma. Lisäksi metsien käytön ja metsäluonnon arvostuksen kasvun edellytyksiä luodaan Suomalaisten metsien arvostus -hankkeessa.

Merkityksellinen metsäkulttuuri -selvityksen laatimisen taustalla on myös Kansallinen metsäohjelma 2015 elämänlaatutyöryhmän vuonna 2013 valmistunut Metsät parantavat elämänlaatua -selvitys. Siinä todettiin tarve määritellä ja tunnistaa metsäkulttuuria sekä metsiin ja niiden käyttöön liittyviä kulttuuriarvoja ja kulttuurisia ulottuvuuksia.

Kinnaskoski Oy on vuonna 1971 perustettu perheyritys Vilppulassa. Se tuottaa kuusisahatavaraa, josta vientiin menee 80 prosenttia. Suurimmat markkinat ovat Sveitsi, Itävalta ja Japani. (Vuosi 2016) Kuva: Airi Matila

Serlachius-museoiden juuret ovat Serlachius-metsäteollisuussuvun aktiivisessa kulttuuri- ja taideharrastuksessa. Puurakenteinen Göstan paviljonki valmistui vuonna 2014 toteuttaen vuorineuvos Gösta Serlachiuksen haaveen omasta taidemuseosta Mäntässä. (Vuosi 2016) Kuva: Airi Matila

2 Metsäkulttuurin maa

Suomalaiset elinkeinot, elinympäristöt, kulttuuri ja maailmankuva ovat aina olleet vahvasti sidoksissa metsäluontoon. Niin vanha kansanperinne kuin tämän päivän yhteiskunnallinen keskustelukin kuvastavat moniulotteista metsäkulttuuria.

Metsät ovat mahdollistaneet elannon monella eri tavalla. Metsä on tarjonnut antimia ja raaka-aineita, joita on jalostettu käsityönä tai teollisesti omavaraistalouteen tai myyntiin. Myös metsäympäristöä on hyödynnetty. Metsissä on asuttu tai niitä on raivattu asuttaviksi, ja jokaisella suomalaisella on yhä lähimetsäänsä keskimäärin 200 metrin matka. Metsäluonto toimii myös erilaisten palveluiden lähtökohtana.

Arkisten toimien ja toimeentulon hankkimisen ohella metsään on liitetty ja liitetään yhä henkisiä ja hengellisiä merkityksiä. Metsä on yhteisöllisesti jaettu mielenmaisema, yksilöllisesti koettu henkilökohtainen paikka ja vapaa-ajan ympäristö. Suomalaisuudesta puhuttaessa viitataan edelleen luontoon ja erityisesti metsiin, ja suomalainen maisemakuvasto on ollut yksi tehokkaimmista suomalaisuuden rakentajista. Arkinen kielenkäyttö ja nimistö ovat täynnä metsään liittyviä sanontoja ja ilmauksia. Metsäluontoa ja siihen liittyvää kansanperinnettä käytetään jatkuvasti, myös tuotteistamalla sitä elämyksiksi ja palveluiksi.

Omavaraistaloudesta kaupalliseen metsätalouteen

Perinteisessä maaseutuyhteiskunnassa selviytyttiin metsän avulla, mutta metsässä ja metsästä oli myös selviytyttävä. Metsä oli kiinteä osa arkea ja kytkeytyi jokapäiväisiin perustarpeisiin. Kokemusperäinen metsätietämys siirtyi sukupolvelta toiselle. Metsät olivat raaka-ainevarastoja ja tuotantoalueita: hyviä polttopuu-, hirsi-, tuohi- ja marjametsiä, metsästys-, laidun- ja kaskimaita, mastopuu- ja tervasmetsiä. Metsät otettiin haltuun ja muokattiin ruumiillisella työllä. Toisaalta kansanusko ja kristinusko toivat metsäsuhteeseen myös henkisiä ulottuvuuksia.

Luonnon elollistaminen oli tapa ymmärtää ja tulkita luontoa sekä pyrkiä takaamaan elinkeino-onni. Arvoitukselliseksi ja uhkaavaksikin koettua metsää kunnioitettiin, arvostettiin ja pelättiin. Kansanrunous kuvastaa vanhan metsäsuhteen erilaisia ulottuvuuksia, muun muassa metsäluonnon estetisointia ja metsään heijastettuja sisäisiä mielenliikkeitä. Metsäluonto kuului vahvasti ihmisten puheessa ja kielenkäytössä.

Jo talonpoikaisessa Suomessa oli olemassa useita erilaisia käsityksiä metsästä, sen arvosta ja hyödyntämisestä. Eri metsänkäyttäjryhmien luontokäsitykset erosivat, sillä monet taustatekijät, kuten sukupuoli, yhteiskunnallinen asema, ikä ja asuinpaikan luonnonolosuhteet vaikuttivat siihen, miten metsään suhtauduttiin. Erilaiset metsänkäyttötarpeet ja -tavat elivät rinnakkain.

Suomi tunnetaan metsätalousmaana. Metsäteollisuuden läpimurto 1800-luvun loppupuolella on huomattava metsänkäyttöön ja samalla metsäkulttuuriin vaikuttanut tekijä. Talonpoikainen perustarpeita tyydyttävä metsänkäyttö sai rinnalleen puunjalostusteollisuutta, mutta myös ammattimaista metsänhoitoa ja akateemista metsäosaamista. 1800-luvulta alkanut elintason kohoaminen perustui suurelta osin metsätalouteen.

Metsät suomalaisuuden symbolina

Sivistyneistön ja kaupunkilaisten metsäsuhde alkoi 1800-luvulla eriytyä talonpoikaisesta metsäsuhteesta. Sivistyneistön piirissä luonto sai korostuneen, jopa itseisarvoisen aseman. Suomalaisesta luonnosta rakennettiin myyttis-romanttista mielikuvaa, jossa koskematon erämaa ja metsäluonto olivat suomalaisuuden symboleita. Suomen kansallismaisemaksi kiteytyi erityisesti korkealta nähty järvi- ja metsämaisema.

Teollisuus ja kulttuurisivistyneistö edustivat kahta keskenään ristiriitaista suhtautumistapaa. Lähinnä sivistyneistön keskuudessa syntyi ajatus luonnonsuojelualueiden perustamisesta. Teollisuus ja luontoideologia olivat vastakkain, mutta puunjalostusteollisuus nähtiin kuitenkin osana maaseudun taloudellista kehitystä varsinkin kun yleinen vauraus ja työpaikat lisääntyivät. Metsätalouden ja -teollisuuden menestys alettiin ymmärtää koko maan etuna ja puunjalostusteollisuudessa kiinnitettiin erityistä huomiota raaka-aineen saannin turvaamiseen.

Maaseutuyhteisön sosiaalisessa rakenteessa tapahtui 1900-luvun alkupuolella merkittäviä muutoksia, jotka heijastuivat suoraan myös suhtautumisessa metsiin ja niiden käyttöön. Tilattomien määrä nousi ja torpparivapautus yhdessä asutustoiminnan kanssa johti tilaluvun kasvuun, pientilavaltaisen Suomen syntyyn ja suomalaisen metsänomistuksen pirstoutumiseen. Itsenäistä Suomea rakennettiin yhä enemmän metsien ja metsätalouden varaan.

Pölkyttämistä perinteisellä kahden miehen sahalla eli justeerilla 1930-luvulla. Justeerii, pokasaha ja kirves olivat tärkeitä työkaluja ennen moottorisahan yleistymistä. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo, Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma.

Uittomiehet ohjaavat kuorittuja runkoja veteen Parhialanjoella Metsähallituksen Lestin hoitoalueella 1910–1920-luvulla. Uitto puutavaran kuljetusmuotona väheni, kun autokuljetuksiin siirryttiin 1940-luvulla. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo, Metsähallituksen kokoelma.

Moniarvoistuva metsätalous

Vielä 1950-luvulla lähes puolet ammatissa toimivasta väestöstä sai toimeentulonsa maa- ja metsätaloudesta ja vielä suurempi osa kuului maa- ja metsätalousväestöön. Metsäala työllisti satoja tuhansia suomalaisia.

Kuitenkin muutos luontaistaloudessa elävästä maatalousyhteiskunnasta teollistuneeksi ja kaupungistuneeksi yhteiskunnaksi kiihtyi. Sotienjälkeinen metsätalouden tehostaminen näkyi muun muassa koneistamisena, koulutuksen laajentumisena, tuotannon lisäämisenä ja lopulta ympäristöongelmien kärjistymisenä.

Metsien tehostuneen käytön aiheuttamat ristiriidat ja ympäristöongelmat muuttivat metsätaloutta vähitellen moniarvoisempaan suuntaan. Yhteiskunta ja samalla ihmisten suhde metsään muuttui 1900-luvun jälkipuolella, sillä yhä harvemmat olivat työssään suoraan tekemisissä metsän kanssa. Toisaalta metsien merkitys vapaa-ajanviettopaikkana alkoi kasvaa.

Uusia puu- ja metsäinnovaatioita

Metsien käyttö on 2000-luvulle tultaessa monimuotoistunut. Metsätalous osana bio- ja kiertotaloutta on Suomessa keskeinen ja edelleen Suomen talouden kulmakiviä. Suomessa merkittävin uusiutuva ja teollisesti jalostettava luonnonvara on puu, ja uusia tapoja jalostaa sitä kehitetään koko ajan. Metsäala on uusiutunut voimakkaasti viimeaikaisten yhteiskunnallisten ja globaalien murrosten paineessa. Metsiä hyödynnetään monipuolisesti myös muussa elinkeinotoiminnassa, esimerkiksi matkailu- ja luonnontuotealalla.

Metsien käyttöön erilaisessa elinkeinotoiminnassa sisältyy valtavasti asiantuntemusta, tietotaitoa ja muita ammattikulttuurisia sisältöjä, joilla on pitkät yhteisölliset perinteet metsäalalla. Ne uudistuvat, elävät ja karttavat jatkuvasti. Metsien aineettomat hyvinvointivaikutukset on 2000-luvulla nostettu voimakkaasti esiin. Samalla erilaiset metsiin liittyvät ja metsissä tapahtuvat harrastukset ja metsän antimien käyttö ovat laajentuneet ja lisääntyneet.

Puukuitukomposiitti on havuselluloosan, polymeerien ja sidosaineiden seosta. Sitä voidaan työstää kuten muovia ja siitä voidaan valaa esimerkiksi soittimia. Kitara voisi olla symboli puunjalostusteollisuuden uusiutumiselle. Kuva: Flaxwood Oy

3 Metsäkulttuurista metsäkulttuuriperinnöksi

Kulttuurilla tarkoitetaan yksilöiden ja yhteisöjen sosiaalisessa yhteydessä jakamia toimintatapoja, käytäntöjä, käsityksiä, merkityksiä ja arvoja. Metsäkulttuuri-käsitteessä kulttuurinen nivoutuu erityisellä tavalla metsiin ja ilmenee metsien käyttönä ja ihmisen käsityksinä metsistä. Metsäkulttuuri on siis ihmisen ja metsän rinnakkaiselo ja keskinäistä vuorovaikutusta, jossa metsät luovat puitteet ihmisen toiminnalle ja ihminen muodostaa erilaisia toimintatapoja, käytäntöjä ja suhteita metsiin.¹

Eryyisesti Suomen kontekstissa metsäkulttuurin sijaan voidaan puhua myös metsien monikulttuurisuudesta, monista erilaisista metsäkulttuureista. Metsien käyttö tai ihmisten metsäsuhteet eivät muodosta yhtä homogeenista kulttuurista näkökulmaa metsiin. Suomalainen metsäkulttuuri on aina ollut moniarvoista.

Metsäkulttuuri on osa ympäristökulttuuria, jota on laajemmin määritelty ympäristössä olemiseksi ja tekemiseksi, ympäristön aistimiseksi, sekä niiksi perinteiksi ja mielikuviksi, joiden välityksellä ympäristöä merkityksellistetään. Metsäkulttuuri, kuten kulttuuri ylipäätään, on prosessi, jossa omaksutaan, luodaan ja toistetaan, jaetaan sosiaalisesti, mutta myös muunnellaan yksilöllisesti. Kulttuurin tunnusmerkki on, että se elää ja muuttuu yksilöiden ja yhteisöjen ylläpitämänä ja sillä siten on ajallista jatkuvuutta menneisyydestä tulevaisuuteen.

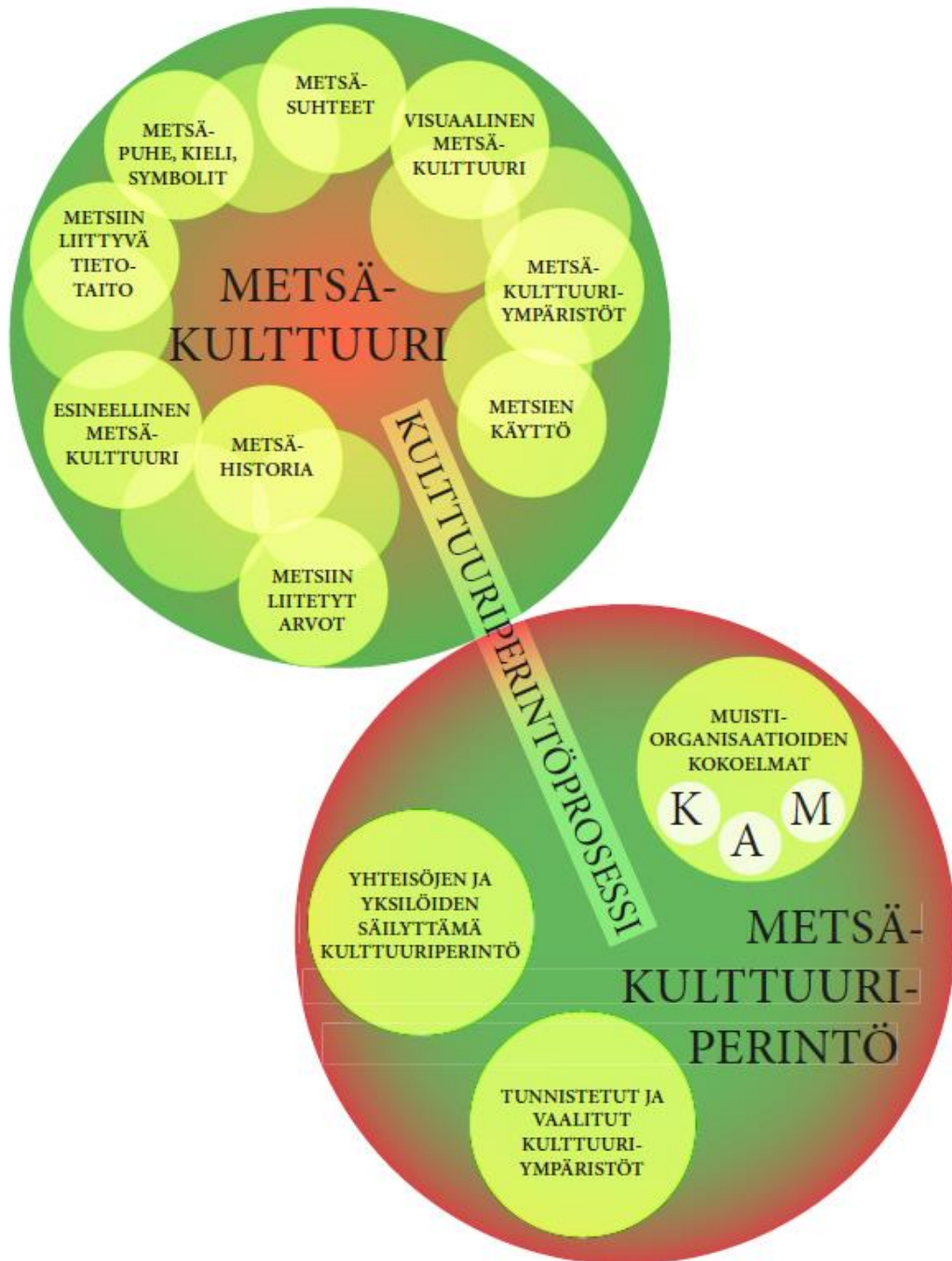
Metsäkulttuuri perintönä

Kulttuurin ilmaus on mikä tahansa kulttuurisessa prosessissa luotu tai kulttuurisen prosessin tuottama toimintatapa, käytäntö, käsitys, merkitys, arvo, fyysinen objekti tai ympäristö.

Metsäkulttuurin ilmauksia ovat esimerkiksi teollisuuden puunhankintatapa, metsänhoitomenetelmä, metsäkokemus ja siitä kertominen, moottorisaha, puuveistos tai kesämökin sienimetsä. Silloin kun arvotamme näitä metsiin liittyviä kulttuurin ilmauksia aivan erityisesti kulttuurisesta näkökulmasta, puhutaan metsien kulttuuriarvoista.

Kulttuuriperintö on valittu osa kulttuuria, ja valitsijoina toimivat yksilöt, yhteisöt ja instituutiot. Kun jollakin metsään liittyvällä seikalla koetaan olevan erityistä kulttuuriarvoa, se määritellään säilyttämisen ja vaalimisen arvoiseksi, seuraaville sukupolville siirrettäväksi yhteiseksi metsäkulttuuriperinnöksi. Perusteet ovat vaikkapa kulttuurihistoriallisia, tieteellisiä, taiteellisia, sosiaalisia, alueellisia, taloudellisia tai poliittisia.

Kulttuuriperintö on valittu säilymään, todistamaan ja välittämään tietoa. Se ei kuitenkaan ole pysyvää, vaan edellyttää jatkuvaa arviointia. Kun kohteelle on annettu kulttuuriperinnön status, se voidaan myös uudelleen määrittelyn myötä ottaa siltä pois. Kaikki kulttuurin ilmaukset eivät ole kulttuuriperintöä, mutta kaikista voi tulla sitä.

Metsäkulttuurista metsäkulttuuriperinnöksi. Kirjaimet K, A ja M tarkoittavat kirjastoja, arkistoja ja museoita. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo.

Kulttuuriperintö kuvastaa yhteiskuntaa

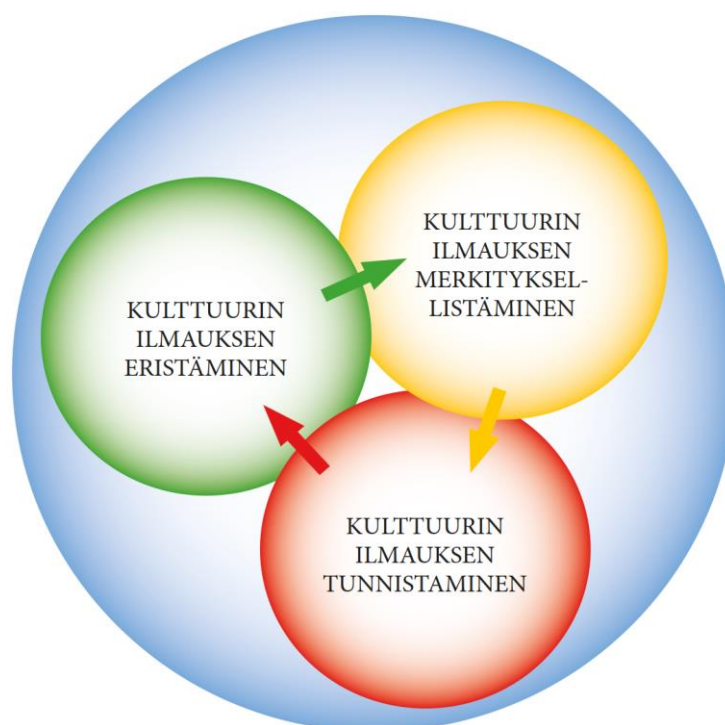
Metsäkulttuuriperinnöksi on helppoa ymmärtää museoihin tallennetut vanhojen metsätyövälineiden kokoelmat, muistitieto, metsien käytön historiasta kertovat valokuvat ja metsissä sijaitsevat kulttuuriympäristöt.

Kulttuuriperintöä ovat myös metsäalalla tärkeänä pidetty tietotaito, suvun vaalima metsäomaisuus tai perheiden metsissä liikkumisen ja metsien arvostamisen

kulttuuri. Juuri museoilla ja laajemmin muistiorganisaatioilla on erityinen rooli kulttuuriperinnön vaalimisessa, mutta kaikkien yhteiskunnassa tulisi osallistua kulttuuriperintöä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Kulttuuriperintö muodostuu prosessissa, jossa jokin kulttuurin ilmaus tunnistetaan, eristetään ja merkityksellistetään. Tunnistamisessa valitsemme ja määrittelemme, mille asialle yhteiskunnassa annamme kulttuuriperinnön statuksen. Eristämällä määrittelemme sitä, liitämme kohteen esimerkiksi osaksi tiettyä aikaa, paikkaa tai sosiaalista yhteyttä. Merkityksellistämällä kohteesta tehdään erityinen, kulttuuristen merkitysten kantaja ja välittäjä.

Kulttuuriperinnön tehtävänä on lisätä kulttuurista itseymmärrystä ja rakentaa jatkuvuuksia, identiteettejä ja yhteenkuuluvuuden tunteita. Se mille annamme kulttuuriperinnön statuksen, kuvastaa arvostuksiamme ja yhteiskunnassa vakiintuneita intressejä.

Kulttuuriperintöprosessi. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo. (Lähde: Bohman et al. 2003)

Aineeton kulttuuriperintö keskiössä

Kulttuuriperintöä on ollut tapana tarkastella erikseen aineellisena ja aineettomana perintönä. Aineellista metsäkulttuuriperintöä ovat tämän perinteisen katsantokannan mukaan esimerkiksi metsäkulttuuriin liittyvät esineet ja rakennukset, aineetonta muun muassa tarinat, käsitykset ja uskomukset. Näkemystä on kuitenkin voimakkaasti kritisoitu.

Kaikki kulttuuriperintö on viime kädessä aineetonta. Kulttuuriperinnön ydin kiteytyy nimenomaan arvoihin, merkityksiin ja niiden synnyttämään ymmärrykseen. Kulttuurin ja kulttuuriperinnön aineelliset ilmenemismuodot, kuten vaikkapa savottakämpän jäänteet metsässä tai metsämuseon kokoelmiin kuuluvat työvälineet ja valokuvat, ovat näiden merkitysten todisteita ja siksi vaalimisen arvoisia.

Tervahauta viimeisillään Ranualla, 1900-luvun alkupuoli. Tervanpoltto oli merkittävä elinkeino ja vientituote aina 1800-luvun loppuun asti. Nykyään tervaperinnettä ylläpidetään esimerkiksi erilaisissa kylätapahtumissa.

Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo, Suomen Metsäyhdistyksen kokoelma.

Unescon yleissopimus edistää kulttuuriperinnön suojelua

Suomi hyväksyi vuonna 2013 Unescon yleissopimuksen aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta. Yleissopimus pyrkii edistämään aineettoman kulttuuriperinnön suojelua, auttamaan sen tunnistamisessa, varmistamaan yhteisöjen, ryhmien ja yksilöiden aineettoman kulttuuriperinnön kunnioittamisen ja tuomaan esiin aineettoman kulttuuriperinnön merkitystä.

Unescon sopimuksessa todetaan, että aineettomalla kulttuuriperinnöllä on tärkeä merkitys kulttuurisen moninaisuuden kannustimena ja kestäväen kehityksen takeena. Sillä on läheinen yhteys aineelliseen kulttuuriperintöön ja luonnonperintöön. Kansainvälistyvässä ja muuttuvassa maailmassa kulttuuriperintö tarvitsee huomiota ja suojelua säilyäkseen ihmiskunnan yhteisenä omaisuutena.

Unescon sopimuksen tarkoittaman aineettoman kulttuuriperinnön rinnakkaiskäsitteenä Suomessa on käytetty ilmausta elävä perintö. Se kuvaakin

paremmin kohteille asetettuja kriteerejä: kulttuuriperinnön tulee olla elävää, yhteisöille merkityksellistä ja edelleen läsnä ihmisten arjessa.

Kulttuuriperintö voi liittyä kaikkiin ihmisen toiminnan muotoihin ja olla esimerkiksi luontoon liittyviä tietoja, taitoja ja käytäntöjä, käsityötaitoja, sosiaalisen elämän käytäntöjä, suullista perinnettä, esittävää taidetta, rituaaleja tai juhlamenoja. Elävä perintö siirtyy sukupolvelta toiselle, mutta myös muuntuu ja sopeutuu uuteen säilyäkseen elävänä. Se on lähtöisin yhteisöistä, niiden määrittelemää ja riippuvainen niiden halusta vaalia sitä ja siirtää sitä eteenpäin. Unescon sopimus toteaa, että ”aineettomalla kulttuuriperinnöllä on korvaamaton rooli saattaa ihmisiä lähemmäs toisiaan sekä vahvistaa ymmärrystä ja vuorovaikutusta ihmisten välillä”.

Luontorinki elävän perinnön asialla

Aineettoman kulttuuriperinnön määrittely, luettelointi ja muut toimenpiteet toteutetaan yhteisöjen ja sidosryhmien muodostamissa verkostoissa ja elävän perinnön ringeissä. Elävään metsäkulttuuriin liittyvää työtä tehdään Suomessa luontoringissä, jonka 17 luonto- ja metsätoimijaa perusti huhtikuussa 2016. Luontoringin tehtävänä on nostaa esiin luontoon ja maailmankaikkeuteen liittyviä elävän perinnön kohteita, toimia niiden vaalimiseksi ja jakaa tietoa luontoon liittyvästä elävästä perinnöstä ja sen merkityksestä.

Elävän perinnön kohteet voivat olla ilmauksina erilaajuisia; ne ovat joko keskeisiä tietylle yhteisölle tai tunnistettuja ja jaettuja suomalaisessa yhteiskunnassa myös laajemmin. Ne voivat ilmetä metsäammattillisena tietotaitona, metsien ja puun käyttöön liittyvinä työtaitoina tai vaikkapa erätaitoina. Elävä metsäkulttuuri kuvastuu myös kielessä ja nimistöissä, taiteessa, metsän henkisissä merkityksissä tai yhteiskunnallisessa metsäkeskustelussa.

Elävän perinnön kriteerit täyttyvät esimerkiksi metsäalan osaamisessa, jokamiehenoikeuksissa, tukkilaisperinneharrastuksessa, halonhakuutaidossa tai lasten metsäleikeissä. Luontoringissä on Suomen Metsämuseo Luston aloitteesta nostettu voimakkaasti esiin myös kaikkia metsänkäyttötapoja ja ihmisen metsiin liittämiä arvoja kokoava ja yhdistävä suomalainen metsäsuhde elävänä metsäkulttuuriperintönä.

Luontoon liittyvä elävä perintö on erilaisia metsien hyödyntämisen ja käytön tapoja, kuten metsätalouden, metsänsuojelun tai metsien virkistyskäytön käytäntöjä. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo, Ihan pihalla! -hankkeen kokoelma, Eero Könönen.

Moni kaupunkilainen hoitaa vanhemmiltaan perimäänsä metsää vapaa-ajan harrastuksena kesämökillään. Kuva: Tommi Tenhola

4 Merkityksellinen metsäkulttuuri ja hyvä elämä

Suomalainen metsäsuhde on koko metsäkulttuurin kattava ilmiö, joka lähtee ajatuksesta, että jokaisella ihmisellä on suhde ympäristöönsä. Suomessa metsät muodostavat pitkälti sen luonnonelementin, johon ihmiset luovat ympäristösuhteensa. Kaikilla suomalaisilla on siis jokin metsäsuhde.

Metsäsuhde voi perustua omaan elämäntarinaan, sukutaustaan, työhön, vapaa-aikaan tai elinympäristöön. Metsät ovat väistämättä läsnä suomalaisessa kulttuurissa. Kulttuurin, kasvatuksen ja koulutuksen keinoin opimme käsityksiä metsien merkityksestä sekä metsien ja suomalaisuuden yhteydestä, jolloin metsäsuhteemme voi perustua myös näin jaettuun käsitykseen suomalaisuudesta.

Suomalainen metsäsuhde ilmenee lukuisin eri tavoin ja usein siinä yhdistyvät eri tekijät, esimerkiksi henkinen ja taloudellinen suhde tai fyysinen toiminta. Se rakentuu esimerkiksi yhteydessä ammattiin, arjen toimintaan, elämäntapaan, asumiseen tai harrastuksiin, ja muodostaa osan ihmisen identiteettiä. Yksilön identiteetin on sanottu syntyvän siinä pisteessä, jossa hänen oma elämäntarinansa kohtaa kulttuurin ja historian tarinat.

Metsäkulttuuri ja metsäsuhde identiteetin rakentajana

Monimuotoinen metsäkulttuuri tarjoaa yksilöille ja yhteisöille monia identiteetin rakennuspuita, ja metsästä paikkana voi tulla ihmisen identiteetille merkityksellinen. Muistot ja kokemukset lapsuuden metsästä ovat usein perustavanlaatuisia koko elämälle. Konkreettinen kontakti metsään ei kuitenkaan ole välttämätön: metsäsuhde voi ilmetä fyysisen tekemisen sijaan mielipiteinä, käsityksinä, asenteina ja arvoina.

Tietynlainen metsäsuhde on usein tyypillinen tietyille ryhmille tai yhteisöille. Esimerkiksi metsäammattilaiset, luontoyrittäjät, marjastajat, metsästäjät, kesämökkeilijät, retkeilijät ja partiolaiset jakavat yhteisiä kokemuksia, käsityksiä ja arvoja, joiden varaan heidän metsäsuhteensa rakentuu. Monimuotoiset metsäsuhteet ovat syntyneet sukupolvien pitkässä ajallisessa jatkumossa, ne elävät ja muuttuvat. Erilaiset metsäsuhteet elävät rinnakkain, vaikka niissä olisi keskinäisiä ristiriitojakin.

Hyvinvointia ja elämänlaatua metsästä

Hyvä suhde ympäristöön on kaikkien yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin kannalta tärkeä. Hyvinvoinnin käsite onkin nostettu 2010-luvulla yhä useammin esiin sekä metsien että kulttuurin yhteydessä. Hyvinvoinnin kokeminen on kiinnostanut enenevässä määrin myös metsäalan toimijoita. Metsäntutkimuslaitoksen Metsästä hyvinvointia -tutkimusohjelma (2008–2013) osoitti, että metsillä on runsaasti sekä aineellisia että aineettomia hyvinvointivaikutuksia.

Hyvinvoinnin ohella metsäalalla puhutaan elämänlaadusta, joka sisältää kaikkea sitä – ennen muuta aineetonta – mikä saa ihmiset voimaan hyvin. Tällaisia hyvinvointitekijöitä ovat esimerkiksi metsä ja metsämaisema, ihmisten metsäsuhde ja jaettu metsäkulttuuri. Metsät ovat luonnonvara, joka voi yhtä aikaa tukea sekä objektiivista että subjektiivista hyvinvointia eli toisaalta aineellista vaurautta ja terveyttä ja toisaalta ihmisten kokemaa hyvinvointia, hyvää elämää.

Suomalaisen metsäkulttuurin tarjoamat hyvinvointivaikutukset voivat puolestaan liittyä esimerkiksi merkityksellisyyden kokemuksiin ja identiteetin rakennusaineisiin, jotka perustuvat metsien käytön pitkään historiaan, tapahtuneiden muutosprosessien ymmärtämiseen ja yksilön oman paikan hahmottamiseen osana muutoksia.

Luonnon myönteisistä terveys- ja hyvinvointivaikutuksista on paljon uutta tutkimustietoa. Hyvinvointipolkuja on viime vuosina suunniteltu matkailijoiden käyttöön eri puolille Suomea. Kuva: Airi Matila

5 Kulttuurinen kestävyys ja metsät

Kansallisen metsäohjelman Metsät parantavat elämänlaatua -työryhmäraportin (2012) mukaan ”kulttuurisesti kestävä metsäala huomioi metsien käyttöön liittyvät perinteet ja historian ja vahvistaa niitä.” Kansallisessa metsästrategiassa 2025 (2015) tavoitteeksi asetetaan metsien käytön sosiaalisen kestävyden turvaaminen, mihin sisältyy myös kulttuurisesti kestävä kehitys:

Metsät ovat olennainen osa identiteettiämme, historiaamme ja kulttuuriamme, pyyntikulttuureista nykyhetken metsien käyttöön ja teollisuuteen asti. Metsissä on runsaasti merkkejä ihmisen toiminnasta, elinkeinoista ja asumisesta. Osa niistä näkyy metsämaisemassa, osa kätkeytyy maaperään. Metsiin liittyy runsaasti tarinoita, kertomuksia ja muistoja. Kulttuuriympäristö on myös voimavara elinkeinojen kehittämisessä. Metsien kulttuuriarvot ovat siten yhteiskunnallisesti merkittävä resurssi, jonka hyödyntämistä kulttuurisina ekosysteemipalveluina on perusteltua kehittää.

Kestävällä kehityksellä varmistetaan, että nykyisillä ja tulevilla sukupolvilla on yhtäläiset mahdollisuudet tarpeidensa tyydyttämiseen ja hyvään elämään. Kestävän kehityksen käsitettä on 1980-luvulta lähtien eri yhteyksissä tarkasteltu paitsi taloudellisesta ja ekologisesta, myös sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Näistä neljästä ulottuvuudesta sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys on kuitenkin usein liitetty yhteen tai kulttuurisen on ajateltu sisältyvän sosiaaliseen.

Kulttuuri osana kestävää kehitystä

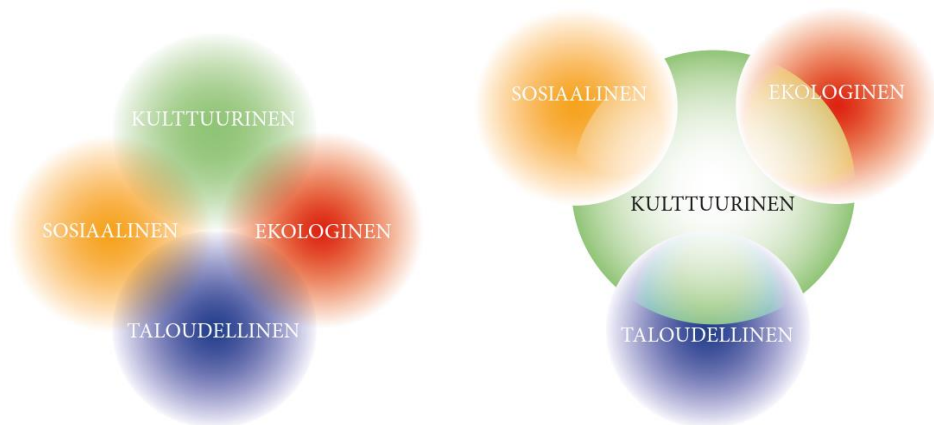
Millainen on kulttuurisesti kestävä metsäala? Millainen on kulttuurisesti kestävä suhde metsiin? Vastausten hahmottamiseksi on tarpeen tarkastella erikseen kulttuurin ja kestävä kehityksen suhdetta ja kulttuurisen kestävyden käsitettä suhteessa metsiin.

Eurooppalaisessa tutkimusyhteistyössä vuonna 2015 valmistuneen Culture in, for and as Sustainable Development -raportin mukaan kulttuurin rooli on kestävässä kehityksessä olennainen mutta monitahoinen. Raportti esittelee kolme tulkintaa. Ensiksikin kulttuurinen kestävyys voidaan nähdä kestävä kehityksen neljäntenä ulottuvuutena. Toiseksi sitä voidaan pitää taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyttä tasapainottavana välittäjänä. Kolmanneksi kulttuuri voidaan nähdä koko kestävä kehityksen perustana ja rakenteena, jonka avulla kestävä kehityksen tavoitteet saavutetaan. Raportissa todetaan, että kulttuurisen ulottuvuuden yhdistäminen osaksi kaikkea politiikan tekoa olisi tulevaisuuden rakentamisen näkökulmasta tärkeää.

Sosiaalisella ja kulttuurisella ulottuvuudella on silti läheinen vuorovaikutussuhde, sillä kulttuuri rakentaa yhteiskuntaa ja yhteiskunta puolestaan muotoilee kulttuuria. Esimerkiksi tietynlainen metsien käytön kulttuuri vaikuttaa siihen, millaisessa ympäristössä elämme, ja elinympäristömme puolestaan muokkaavat elämäntapojamme.

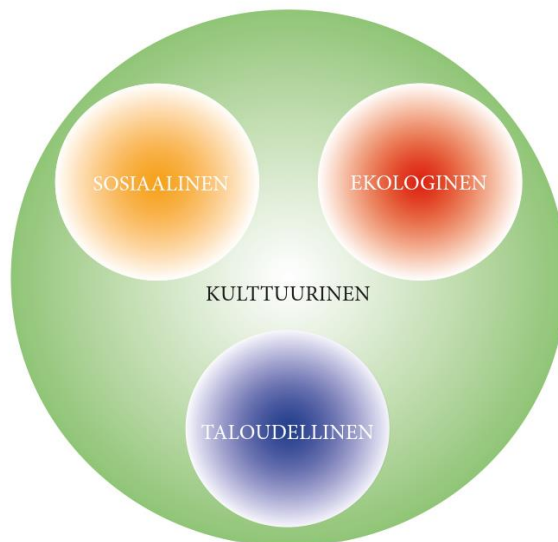
Kulttuuri kestävässä kehityksessä

Ks. Dessein et al. 2015.

Kulttuuri kestävä kehityksen neljäntenä osa-alueena.

Kulttuuri kestävä kehityksen osa-alueiden välittäjän roolissa.

Kulttuuri kestävä kehityksen perustana.

Kulttuuri kestävässä kehityksessä kolmen eri tulkinnan mukaan. Kuva: Lusto – Suomen Metsämuseo (Lähde: Dessein et al. 2015)

Kulttuurin monitahoinen rooli

Kun kulttuurista kestävyttä tarkastellaan kestävä kehityksen neljäntenä ulottuvuutena, sillä on itsenäinen, kestävä kehitystä tukeva, käytännönläheinen rooli. Se tarkoittaa sitä, että yhteiskunnassa tarkastelemme metsien käyttöä ja suhdetta niihin kulttuuriarvoja silmälläpitäen ja varmistamme näiden kulttuuriarvojen säilymisen myös tuleville sukupolville.

Tunnistamme, arvostamme ja vaalimme metsäkulttuuria ja metsäkultuuriperintöä, esimerkiksi metsähistoriaa, metsiin liittyviä perinteitä, kulttuuriympäristöjä sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Ylläpidämme yhteiskunnan muistiorganisaatioita, metsäkultuuriryöytä tekeviä museoita, arkistoja ja kirjastoja, ja mahdollistamme yksilöiden ja yhteisöjen identiteettien ja hyvän elämän rakentamisen metsäkultuurimme rakennuspuista. Tässä mielessä kulttuurinen kestävyys on kirjattu myös Suomen perustuslakiin, jonka 20. pykälän mukaan ”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.”

Kun kulttuuria tarkastellaan kestävän kehityksen eri osa-alueiden yhdistäjänä ja välittäjänä, kulttuuri ymmärretään laajassa mielessä kaiken ihmisen toiminnan nimittäjäksi. Kulttuuri auttaa prosessoimaan ja sanallistamaan kestävän kehityksen suuntaamista ja päätöksiä, sillä se lisää ymmärrystä siitä miten sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen vaikuttavat toisiinsa. Se voi myös auttaa sovittamaan yhteen keskenään ristiriitaisilta vaikuttavia metsien käyttötapoja, esimerkiksi taustoittamalla ihmisen erilaisia metsiin liittyviä tarpeita ja arvoja.

Kulttuuri kestävän kehityksen perustana ja uutta luovana voimana puolestaan sitoo yhteen ihmisen ja luonnon, menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden, todellisuuden ja ihmisen mielikuvituksen, ja luo suhteita niiden välille. Kulttuuri luo ymmärrystä kestävästä kehityksestä myös prosesseina, enemmän ihmisten yhteisenä toimintana kuin tiettyinä kehityksen tiloina.

Kulttuurinen kestävyys, metsäkultuuri ja metsäkultuuriperintö

Kulttuurista kestävyttä on määritelty ja tulkittu lukuisin eri tavoin. Olennaista on kuitenkin ymmärtää, että kulttuuri on monitahoisesti läsnä ihmisen näkökulmissa sekä metsään että kestävään kehitykseen. Professori Jarno Valkosen mukaan metsään liitetyt merkitykset ovat kulttuurisia sopimuksia siitä, mitä metsässä voidaan tai halutaan tehdä. Erilaisten kulttuurien mahdollisuus harjoittaa omia kulttuurisia käytäntöjään on kulttuurisen kestävyden edellytys.

Kun metsien käytön tavoitteet ovat riittävän näkyviä ja joustavia sekä paikallisesti neuvoteltavia, voidaan puhua kulttuurisesta kestävydestä metsien käytössä. Metsien kulttuurisesti kestävän käytön suurin haaste on löytää ja rakentaa yhteinen käsitys ja moraalinen perusta, jolle metsien käyttö myös tulevaisuudessa voi rakentua. Tämä edellyttää avoimuutta, metsien monikulttuurisuuden ja erilaisten näkökulmien tunnistamista ja hyväksymistä.

Kestävän kehityksen strategia uudistettiin Suomessa 2013. Perinteisen strategian sijaan laadittiin kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus, jonka tavoitteiden toteuttamista vuoteen 2050 mennessä seurataan suunnitellusti. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus korostaa ”luonnon kantokyvyn rajoissa hyvinvoivaa Suomea”, joka saavutetaan ihmiskunnan yhteisen oppimisprosessin ja siinä tapahtuvan kulttuurisen muutoksen kautta.

Kulttuurisesti kestävä suhde metsiin rakentuu monenlaisten metsiin liittyvien arvojen ja metsänkäyttötapojen varaan. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä otetaan

huomioon, vaalitaan ja arvostetaan metsäkulttuuria ja metsäkulttuuriperintöä ja tuetaan yhteisön yhteenkuuluvuudentunnetta, identiteettiä ja hyvinvointia. Ihmisen toimiessa vuorovaikutuksessa metsäluonnon kanssa kyse on aina metsäkulttuurista, ja se edellyttää kulttuurista ymmärrystä.

Sysmän Rapalan Hiiliniemessä entinen tukkilaanialue ja tulevan vapaa-ajan asunnon pihapiiri kertovat kestävästä metsäkulttuurista, joka muuntuu ihmisten tarpeiden mukaan. Kuva: Pauli Nurminen

Viittaus

¹ Suomen Metsämuseo Lusto on koko toimintansa ajan 1990-luvun alusta lähtien kuvannut tutkimus- ja toimintakenttäänsä metsäkultuuriksi, ihmisen ja metsän vuorovaikutukseksi. Metsäkultturi-käsite määriteltiin täsmällisemmin vuonna 2012 FT Leena Paaskosken (Lusto) ja professori Hanna Snellmanin (HY, kansatiede) toimesta Kansallisen metsäohjelman ja sen työryhmäraportin Metsät parantavat elämänlaatua (2012) tarpeita varten seuraavasti: ”Metsäkultuurilla tarkoitetaan yksilöiden ja yhteisöjen metsiin liittyviä ja sosiaalisessa yhteydessä jakamia toimintatapoja, käytäntöjä, käsityksiä, merkityksiä ja arvoja. Metsäkultturi on ihmisen ja metsän vuorovaikutusta, ihmisen erilaisia suhteita metsään sekä metsien ihmisen toiminnalle luomia edellytyksiä ennen, nyt ja tulevaisuudessa.” Metsähistoria on ajallisesti menneisyyteen rajattu osa metsäkultuuria; siinä yhdistyvät luonnon- ja kulttuurihistoria. Fritzboøger 2001, 13.

Lähteet ja kirjallisuus

- Anttonen, Marjut 1999. Etnopolitiikkaa Ruijassa. Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 764. SKS: Helsinki.
- Arvidsson, Alf 2001. Etnologi. Perspektiv och forskningsfält. Etnologiska skrifter nr. 24. Studentlitteratur: Lund.
- Björkholm, Johanna 2014. ”Att iskensätta folkmusik som kulturarv i Finlandsvensk kultur.” Muuttuva kulttuuriperintö. Toim. Tytti Steel, Arja Turunen, Sanna Lillbroända-Annala & Maija Santikko. Ethnos ry: Helsinki.
- Bohman, Stefan 2003. ”Vad är museivetenskap, och vad är kulturarv”. Museer och kulturarv. Red. Lennart Palmqvist & Stefan Bohman. Stockholm: Carlssons.
- Brundtland Report 1987. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>
- Dessein, Joost & Soini, Katriina & Fairclough, Graham & Horlings, Lummina (ed.) 2015. Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions from the Cost Action IS1007 Investigating Cultural Sustainability. University of Jyväskylä & COST European Cooperation in Science and Technology.
- Fritzboøger, Bo 2001. Kulturskoven. Dansk skovbrug fra oldtid til nutid. DSR: Frederiksberg.
- Hall, Stuart 2002. Identiteetti. 4. p. Tampere: Vastapaino.
- Häyhä, Heikki, Jantunen, Sari & Paaskoski, Leena 2015. Merkitysanalysimenetelmä. Suomen museoliiton julkaisuja 64. Suomen museoliitto: Helsinki.
- Kansallinen metsäohjelma 2015 (2008). Lisää hyvinvointia monimuotoisista metsistä. Valtioneuvoston periaatepäätös. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 3/2008. Maa- ja metsätalousministeriö: Helsinki.

http://mmm.fi/documents/1410837/1721038/3_2008FI_netti.pdf/c8535e3a-7379-44a7-a18a-9840e90e3ac3

- Kansallinen metsästrategia 2025 (2015). Valtioneuvoston periaatepäätös 12.2.2015. Maa- ja metsätalousministeriö 6/2015. Maa- ja metsätalousministeriö: Helsinki.
<http://mmm.fi/documents/1410837/1504826/Kansallinen+mets%C3%A4strategia+2025/c8454e55-b45c-4b8b-a010-065b38a22423>
- Karhunkorva, Reetta & Paaskoski, Leena 2015. "Suomalainen metsäsuhde aineettomana kulttuuriperintönä." Aineettoman läsnäolo. Kulttuuriperinnön tulkintoja. Toim. Riitta Vanhatalo. Kotiseutu 2015. Suomen kotiseutuliitto: Helsinki.
- Karlsson, Eki, Matveinen-Huju, Katja, & Matila, Airi (toim.) 2012. Metsät parantavat elämänlaatua -työryhmän loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriö: Helsinki.
<http://docplayer.fi/4607189-Metsat-parantavat-elamanlaatua-tyoryhman-loppuraportti-eki-karlsson-katja-matveinen-huju-airi-matila-toim-2012.html>
- Lillbroända-Annala, Sanna 2014. "Kulttuuriperintö prosessina ja arvottamisen välineenä." Muuttuva kulttuuriperintö. Toim. Tytti Steel, Arja Turunen, Sanna Lillbroända-Annala & Maija Santikko. Ethnos ry: Helsinki.
- Lukkarinen, Ville 2004. "Kansallisen maiseman vertauskuvallisuus ja ympäristön tila." Suomi-kuvasta mielenmaisemaan. Kansallismaisemat 1800- ja 1900-luvun vaihteen maalaustaiteessa. Ville Lukkarinen & Annika Waenerberg. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 965. Taidekoti Kirpilän julkaisuja 3. SKS: Helsinki.
- Luttinen, Jaana 2012. "Metsän hahmottaminen ja haltuunotto (1500–1850)." Ihminen ja metsä: kohtaamisia arjen historiassa. Osa 1. Toim. Heikki Roiko-Jokela. Metsäkustannus: Helsinki.
- Matila, Airi & Virtanen, Pekka 2011. Metsäkulttuuria Etelä-Suomessa. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisuja.
- Paaskoski, Leena & Roiko-Jokela, Heikki (toim.) 2016. Metsä tekee hyvää! Vuosilusto 11. Lusto & Metsähistorian Seura: Punkaharju.
- Paaskoski, Leena & Roiko-Jokela, Heikki 2016. "Monta hyvää metsästä." Metsä tekee hyvää! Vuosilusto 11. Lusto & Metsähistorian Seura: Punkaharju.
- Pulkkinen, Risto 2015. Suomalainen kansanusko. Samaaneista saunatonnttuihin. Gaudeamus: Helsinki.
- Reitala, Aimo 1987. "Metsä suomalaisessa kuvataiteessa." Metsä suomalaisten elämässä. Monitieteellinen seminaari 18.–19.12.1986. Toim. Aarne Reunala ja Pekka Virtanen. Silva Fennica, Vol. 21 no 4. Suomen metsätieteellinen seura: Helsinki.
- Roiko-Jokela, Heikki 2012 (toim.). Ihminen & metsä – kohtaamisia arjen historiassa 1 & 2. Metsäkustannus: Helsinki.
- Roiko-Jokela, Heikki 2012. "Kohti suunnitelmallista metsätaloutta ja metsien suojelua." Ihminen & metsä – kohtaamisia arjen historiassa 2. Toim. Heikki Roiko-Jokela. Metsäkustannus: Helsinki.

Smith, Laurajane 2006. Uses of heritage. Routledge.

Steel, Tytti & Turunen, Arja & Lillbroända-Annala, Sanna & Santikko, Maija (toim.) 2014. Muuttuva kulttuuriperintö – Det föränderliga kulturarvet. Ethnos-toimite 16. Helsinki: Ethnos ry.

Suomen biotalousstrategia - Kestävää kasvua biotaloudesta. 2014. Edita Prima Oy.
http://www.biotalous.fi/wp-content/uploads/2015/01/Suomen_biotalousstrategia_2014.pdf

Suutala, Maria 1986. "Luonto ja kansallinen itsekäsitys. Runeberg, Topelius Lönnrot ja Snellman suomalaisten luontosuhteen kuvaajina." Hyöty, sivistys, kansakunta. Suomalaista aatehistoriaa. Toim. Juha Manninen ja Ilkka Patoluoto. Prometheus-sarja. Oulu: Pohjoinen.

Tarkka, Lotte 1994. "Metsolan merkki - metsän olento ja kuva vieraalaisrunostossa." Metsä ja metsänviljää. Toim. Pekka Laaksonen ja Sirkka-Liisa Mettomäki. Kalevalaseuran vuosikirja 73. SKS: Helsinki.

Tarkka, Lotte 1998. "Sense of the forest. Nature and gender in Karelian Oral Poetry." Gender and folklore. Perspectives on Finnish and Karelian Culture. Toim. Satu Apo, Aili Nenola, Laura Stark-Arola. Studia Fennica Folkloristica 4. SKS: Helsinki.

Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura 2013. Mitä on kulttuuriperintö? Tietolipas 243. Helsinki: SKS.

Tyrväinen, Liisa & Kurttila, Mikko & Sievänen, Tuija & Tuulentie, Seija 2014. Hyvinvointia metsästä. SKS: Helsinki.

Valkonen, Jarno 2006. "Kulttuurinen kestävyys: idealistinen tavoite vai toimiva käytäntö?" Uusi metsäkirja. Toim. Riina Jalonen ym. Gaudeamus: Helsinki.

Vilppula, Matti 1996, "Metsä suomalaisessa kulttuurissa." Kielestä kiinni. Toim. Seija Aalto, Auli Hakulinen, Klaus Laalo, Pentti Leino, Anneli Lieko. SKS: Helsinki.

Virtanen, Pekka 1987a. "Kansanperinteen metsäkuvia." Metsä suomalaisten elämässä. Monitieteellinen seminaari 18.–19.12.1986. Toim. Aarne Reunala ja Pekka Virtanen. Silva Fennica, Vol. 21 no 4. Suomen metsätieteellinen seura: Helsinki.

Virtanen, Pekka 1987b. "Maailman puu, Suomen puu." Metsän kuva -näyttely Pyykinlinnassa. Toim. Erja Uusitalo. Pyykinlinna: Tampere.

Verkkolähteet

Aineeton kulttuuriperintö, Unescon yleissopimus.
<http://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/unescon-sopimus> (15.4.2016)

Biotalous, Puu ja metsä.
<http://www.biotalous.fi/puu-ja-metsa/> (28.6.2016)

- Finlex. Valtioneuvoston asetus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta 47/2013. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2013/20130047%23idp2321472%20> (15.4.2016)
- Elävä perintö, Suomalainen metsäsuhde. https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Suomalainen_mets%C3%A4suhde (19.4.2016)
- Luke – Luonnonvarakeskus, Luonnon virkistyskäyttö – Tietoa ulkoilusta. <http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/tietoa-ulkoilusta.htm> (28.6.2016)
- Maa- ja metsätalousministeriö, Suomen metsävarat. <http://mmm.fi/metsat/suomen-metsavarat> (28.6.2016)
- Metsästä hyvinvointia (HYV) tutkimusohjelma 2008–2013. Metsäntutkimuslaitos. <http://www.metla.fi/ohjelma/hyv/> (5.12.2016)
- Metsäteollisuus ry., Mitä on biotalous? <http://www.metsateollisuus.fi/painopisteet/biotalous/mita-on-biotalous/> (28.6.2016)
- Museovirasto, Luontotoimijat mukaan aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen toteuttamiseen. <http://www.nba.fi/fi/ajankohtaista/tiedotearkisto?Article=6146> (28.6.2016)
- Suomen Metsäyhdistys, Metsäsektorin merkitys. <http://www.smy.fi/forest-fi/metsasektorin-merkitys/> (28.6.2016)
- Ympäristökulttuurin tutkijaverkosto, Ympäristökulttuuri. <https://www2.uef.fi/fi/ymparistokulttuuri> (13.4.2016)
- Ympäristöministeriö, Kansallinen kestävä kehityksen strategia uudistettiin. http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/Kansallinen_kestavan_kehityksen_strategia (14.6.2016)

TAPIO

Maistraatinportti 4
00240 Helsinki
tapio@tapio.fi

www.tapio.fi